



Kellele on Eestis vaja vanemaid mehi?

Iris Pettai
Eesti Avatud Ühiskonna Instituut

ENUTi kevadkonverents

24.Mail 2019



Tänase ettekande ja mõttevahetuse eesmärgid

- Kes on vanemad (60+vanuses) mehed?
- Miks nad on ühiskonnas nähtamatud, isolatsioonis, sotsiaalselt passiivsed?
- Kas see on paratamatu?
- Mis seda põhjustab?
- Kas on lahendusi?
- Millest alata?



Andmeallikad

- Erasmus projekt „Vanemad mehed ütlevad „jah“ kogukonnale“
“Old guys say “yes” to community”(2017-2019)
- Osalevad lisaks Eestile veel ka Sloveenia, Portugal ja Poola. Igas riigis viidi 60 +meestega läbi 100 intervjuud. Ka kaasati uurimusse kohalike omavalitsuste töötajaid ja vabaühenduste esindajaid. Eestis olid uuringupiirkonnad Ida-Virumaa ning Võru- ja Valgamaa
- Statistikaameti andmebaas
- SHARE andmebaas
- Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi uuringud vanuselise diskrimineerimise kohta



Kes on 60+ eesti mees

- Oodatav eluiga sünnimomendil meestel 73 ja naistel 82 (2016)
- Meeste naiste suhe 65–85 vanusrühmas on 1,94
- 55–64aastastest meestest 87% elab koos kaaslasega (naistest 74%)
- 65–74 aastastest meestest 83% elab koos kaaslasega (naistest 50%)
- Hariduslõhe 65+ vanusrühmas kas puudub või on meeste kasuks
- 55–64aastastest meestest töötab 72%, töötavaid pensionäre 12%, pensionäre, kes ei tööta 12%.
- 65–74 aastastest meestest töötab 6%, töötavaid pensionäre 39%, pensionäre, kes ei tööta 55%.



Hinnangud tervisele (%-s)

Statistikaameti andmebaas, 2017

	Mehed		Naised	
	50-64	65+	50-64	65+
Väga hea või hea	34,2	17,9	37,6	17
Ei hea ega halb	46	50,3	45	47,2
Halb või väga halb	19,8	31,8	17,4	35,8
Kokku	100	100	100	100



Eesti pensionäride vaesus on Euroopa kõrgeim

- EL-s on vaid neli liikmesriiki, kus pensionäride vaesusrisk ületas 30 protsendi piiri.
- Eestis oli see osakaal 47,5 protsendiga kõige kõrgem.
- Järgnesid Läti 43,7 protsendiga, Leedu 36,7 protsendiga ja Bulgaaria 32,4 protsendiga.
- Kõige väiksem oli pensionäride vaesuse risk Prantsusmaal 7 protsendiga, Slovakkias 7,6 protsendiga ja Taanis 8,6 protsendiga.
- Euroopa Liidu keskmine on 14,2%.

Vaesus ja materiaalne ilmajäetus

(%-S) Statistikaameti andmebaas, 2017

	Mehed		Naised	
	50-64	65+	50-64	65+
Suhtelise vaesuse määr	19,9	36,1	18	53,4
Absoluutse vaesuse määr	4,7	2	2,5	1,4
Materiaalse ilmajäetuse määr	13,5	10,9	14,6	17,1



Vaesusmäärad

- Suhtelises vaesuses elas Eestis 2017.aastal inimene, kelle kuu ekvivalentnetosissetulek oli väiksem kui 523 eurot. Seega vaid pensionist elav inimene on vaesusriskis (keskmine vanaduspension on 2019. a.490 eurot).
- Absoluutse vaesuse piiriks on elatusmiinimum, mille aluseks on vajalikuks peetav minimaalne ressursside tase (toit, eluase ja muu eluks hädavajalik). Absoluutses vaesuses elas 2017.aastal inimene, kelle kuu ekvivalentnetosissetulek oli väiksem kui 207 eurot

Aktiivsus ja kaasatus

(SHARE, 2017 %-s)

	Mehed			Naised		
	55-64	65-74	75+	55-64	65-74	75+
Kursused, koolitused	17	8	3	30	12	2
Klubiline tegevus	16	15	8	25	21	10
Poliitika, kohalik juhtimine	5	5	2	4	3	2



Miks on tähelepanu all mehed?

1. Passiivsemad kui naised

- Pikenev eluiga toob kaasa pigem passiivsuse, eraldatuse ja tõrjutuse kui aktiivsena jätkamise, enda vormis hoidmise ja edasiõppimise ja seda eelkõige meestele
- SHARE andmetel on Eestis pensionärid sagedamini passiivsemad nii sotsiaalsetes kui ka individuaalsetes vaba aja tegevustes kui teistes Euroopa riikides

2. Väiksemad suhtlusvõrgustikud

- Vanemate meeste suhtlusvõrgustikud on väiksemad ja mitte nii intensiivsed kui naistel ning vähem emotsionaalset tuge andvad,

Miks aktiivsus ja kaasatus vanemas eas on oluline?



- **Laiem sotsiaalvõrgustik**, uued tuttavad
- **Parem tervis.** Osalemine sotsiaalsetes tegevustes aitab parandada tervist ja vähendada surmajuhtude arvu, parandada vaimset tervist, kahandada dementsuse ja depressiooni riski.
- **Õppimine, uute teadmiste ,kogemuste omandamine**
- **Paraneb toimetulek oma eluga.** Mitmed uuringud (Golding jt. 2015) on näidanud , et vanematele meestele suunatud (garaažid) kuurid on aidanud toime tulla erinevate probleemidega nagu pensionile ja töötuks jäämine, alkoholi liigtarbimine , igavus, tegevusetus, ebatervislik toiduvalik, erinevad terviseprobleemid, üksildus jne.



Põhjused, miks mehed on passiivsed?

Aktiivsus sõltub :

- isikuomadustest,
- sissetulekust,
- tervisest,
- elukoha tüübist ja piirkonnast.
- vaba aja sisustamiseks oleks vanemaealiste meeste arvates tarvis üht konkreetset eestvedajat, kes korraldaks, organiseeriks ja kutsuks mehed kokku.

Põhjused, miks mehed on passiivsed?

- **Halb tervis.** Tervis on osadele meestele ka otseselt takistuseks, et kodust välja minna: takistatud on kõndimine, takistatud on pikemalt istumine.
- **Transpordi puudumine**
- **Pakkumise ühekülgsus.** Kohalikud omavalitsused osutasid sageli memme-taadi laulu- ja tantsugruppidele, kes vallas silmapaistvalt tegutsevad ning selle faktiga peeti vanemaealiste sotsiaalse aktiivsuse vajadused justkui rahuldatuks
- **Peamiselt on vaba aja tegevused naistele suunatud** (nt kudumine, heegeldamine jne).
- **Mehelikkuse identiteet.** Levinud stereotüübi alusel peaks mees vältima naiselikke omadusi nagu näiteks sotsiaalset lähedust, haavatavust ja emotsioonide välja näitamist. Vanemas eas meestel võib ühiskonnas levinud mehelikkuse ideaali hoidmisega olla raskusi, ning süvendada seetõttu üksildustunnet ja sotsiaalsetset eraldatust (Reynolds jt.2015)

Kus mehed meelsamini osalevad?



- Kabemäng
- lauatennis
- petank
- pensionäride ühendused
- teatri- ja tantsuõhtud
- poksivõistluste korraldamine
- suuremate organisatsioonide poolt organiseeritud loengud ning väljasõidud.



Kuidas vananemisse suhtuda: kaks lähenemisviisi

- Rahvastik vananeb nii kogu maailmas kui ka Eestis, inimesed elavad üha kauem. Eestis elab 60-aastaseid ja vanemad inimesi 376 070, mis moodustab 28% elanikkonnast, 36% nendest on mehed.

NEGATIIVNE HÄÄLESTUMINE

EBAMEELDIV JA MITTESOOVITUD ELUPERIOOD

Jõud hakkab kahanema. Õppimisvõime väheneb, mälu nõrgeneb, meeled nürinevad. Sellel eluperioodil tuleb loobuda tööst ja harjumispärastest elukorraldustest.



Kuidas vananemisse suhtuda: kaks lähenemisviisi

POSITIIVNE HÄÄLESTUMINE

- **Vanaduses ei ole võimalusi vähem kui nooruses**“ *Luuletaja Henry Wadsworth Longfellow (1807-1882)*
- **Vananemine ei ole kaotatud noorus-see on uute võimaluste, uue jõu ja potentsiaali etapp** *Feminist Betty Friedan (1921-2006)*

Vanus on tööturul määrav

Allakäigutrepp algab 40-st eluaastast

- Vanuserühmast 40-49 peab oma vanust takistuseks töö leidmisel **16%**
- 50-59. aastastest peab oma vanust takistusena töö leidmisel **55 %**
- 60-74 aastased hindab oma vanust takistuseks töö leidmisel **72 %**



Tööturul kehtib vanussurve, mille kohaselt on ...

- 15-19 aastased – liiga noored ja kogenematud
- 20-39aastased – parim vanus töötamiseks
- 40-49 aastased – ületanud parima vanuseea, konkurentsivõime on kiiresti kahanemas
- 50-59 aastased – tõrjutud vanusesse jõudnud inimesed, madal konkurentsivõime
- 60-74 aastased – väga madal konkurentsivõime, tuleb leppida kehvade töökohtade ja madala palgaga



Vanuse mõju tugineb ka enesesisendusel

- Alates teatud vanusest võtab inimene ühiskonna negatiivse suhtumise omaks ja loeb end tööturu jaoks liiga vanaks ja sobimatuks
- Käivitub negatiivne enesehävituslik mõtlemine- kui ma olen vana, siis ma peangi olema selline nagu minust arvatakse: nõrgem, alandlikum, kehva tervisega, haige, saamatu jne.



Uue identiteedi kujunemine

- Töötav inimene ei tohi olla vana, tuleb vastu võtta vanussurvega omistatud uus identiteedi.
- Esmalt kaotab vanussurve olukorras olev inimene oma positsiooni tööturul, läheb kas pensionile või hakkab tegema mingit teisejärgulist, madalalt tasustatud tööd.
- Kuna tulud järsult kahanevad, järgneb majandusliku sõltumatuse ja tarbimisstandardi kaotamine, mis omakorda viib sõltuvuseni teistest inimestest.



Murdumine

- Murdumine toimub punktis, kus inimene võtab vastu sõltuva inimese staatuse, nii käitumise kui rolli.
- Sisuliselt tähendab see täiesti uut identiteeti, kus on kadunud nii varasemad võimed, oskused ja enesekindlus.
- Inimene on abitu ja ei suuda omal jõul uuesti pinnale tõusta.

Lahendused tööturul püsimiseks



- Stimuleerida tööandjaid vanemaealiste tööle võtmiseks, töökeskkonna kohandamiseks.
- **Motiveerida inimesi töötama ka kõrgemas vanuses (65+) ja tundma tööst rõõmu.** Rahvani tuleb viia arusaam, et parim sotsiaalne kaitse on töö ka kõrges vanuses, mis teeb inimese õnnelikuks ja hoiab teda tervena.
- Vanemaealiste konkurentsivõime suurendamiseks investeeritakse, neid valmistatakse ette pikemaks töökarjääriks

Lahendused kohalikul tasandil



(1)

- Kaardistada, palju on piirkonnas vanemaid mehi, palju neist elavad üksi, kaugemates maanurkades, millised on oskused ja huvid.
- Määratleda sihtgrupile sobivad kanalid ja tagada, et vajalik info alati nendeni jõuab. Esimese sammuna eelistatakse otse ja individuaalselt suhtlust.
- Värvata aktiivsemaid vanemaid mehi kutsuma üritustele ja tegevustesse oma vähemaktiivseid sõpru. Töötada välja värbamise kava – näiteks iga uue osaleja toonud inimene ja tema uus kaaslane saavad tasuta kohvi vm eeliseid.
- Vaadata läbi transpordiga seonduv – nii busside liikumise kellaajad kui marsruudid.

Lahendused kohalikul tasandil



(2)

- Pakkuda tegevusi, mis huvitavad eelkõige mehi. Organiseerida ühiskülastusi/reise, mis huvitavad ennekõike mehi, nt tehnikamess, õllemuseum, vanatehnika varjupaik.
- Oskuste rakendamise, töökohtade ja osalise töötamise võimaluste leidmine vanematele meestele vastavalt nende oskustele ja tervislikule seisundile.
- Päevakeskuses korraldada tutvumisõhtuid teiste meestega, nt erialade päev või (kunagistel) hobidel põhinevad üritused.
- Tunnustada vanemaid mehi elutöö ja panuse eest kogukonda – nt kinnitada infotahvleid ehitistele, rajatistele ja paikadesse, kus inimesed on midagi üles ehitanud, midagi korda saatnud, loonud, teinud korralikult oma igapäevast tööd.



Vanemaealiste meeste kaasamine on Eesti riigi tuleviku teema

- Eesti vajab ümberhäälestumist **positiivsele paradigmale**
- Vanemaealiste heaolu on sama oluline kui nooremate põlvkondade heaolu
- Vanemaealised mehed on veel avastamata potentsiaal ja rakendamata jõud
- Vanemaealiste aktiivne kaasamine kiirendab Eesti arengut, annab uue arenguimpulsi



**Täna tähelepanu
eest!**